

Over vlees, vis en het rapport-Brandt

PROF. DR. J. TINBERGEN

In *ESB* van 27 mei komt dr. A. E. van Niekerk („Het Brandt-rapport is vlees noch vis”, blz. 516-518) o.m. terug op mijn bespreking in dit blad (5 maart 1980, blz. 263-270) van het rapport-Brandt. Naar zijn mening is er in Nederland niet voldoende kritisch over gedacht. Hij had graag ook in ons land meer kritiek gezien, waarschijnlijk om bepaalde regeringen van ontwikkelde landen een alibi te verschaffen voor hun tekortschietende gedrag. Als we overigens in de politiek moesten wachten tot de wetenschappers en andere deskundigen het eens zijn, zou er nooit iets gebeuren. Dit verlangen naar meer kritiek — in belangrijker landen dan Nederland al behoorlijk gespuid — lijkt mij contra-productief.

Dr. Van Niekerk komt nu met nog enige eigen kritiek, die overigens niet op alle punten overtuigend is, of zelfs met de feiten in overeenstemming. Deze punten vragen om een antwoord van de meest geciteerde, onvoldoende kritische, criticus.

In het rapport-Brandt is o.m. een beroep gedaan op morele argumenten. De heer Van Niekerk erkent dat men van de commissie ook moeilijk anders kon verwachten. Ik zie daarin geen tekortkoming van het rapport. Het enige relevante in dit deel van het artikel is, dunkt mij, dat de regeringen van een aantal ontwikkelde landen zo'n beroep niet prettig vinden.

Naast een beroep op morele argumenten ziet dr. Van Niekerk als tweede tekortkoming dat het rapport niets nieuws brengt. Het vragen om nieuws heeft iets journalistieks over zich. Dat er miljoenen ondervoed zijn is inderdaad voor de journalist geen nieuws. Is het daarmee ook onbelangrijk voor de politiek?

Afgezien daarvan heb ik in mijn bespreking van 5 maart 1980 gemeend wél nieuwe elementen te kunnen aanwijzen. Bij voorbeeld het feit, dat gewezen werd op de plichten die de regeringen van onderontwikkelde landen zelf hebben. Of op de analogie met ons eigen sociale vraagstuk in de tijd dat de arbeidersbeweging opkwam en het antwoord daarop van Henry Ford. Of het onderzoeken van de vraag hoe het nu met de wereld zou staan als wij in het verleden wél hadden geluisterd naar sommige

deskundigen.

Dat ik overigens het rapport alleen maar „bewierook” is moeilijk vol te houden. Op verschillende punten heb ook ik van andere opvattingen doen blijken. Over de belangrijkste „noviteit” van het stichten van nog weer een Fonds heb ik mijn inzicht naar voren gebracht — en in extenso uitgewerkt op een conferentie in Dubrovnik in 1980 over financieringswijzen van ontwikkelingsprojecten — dat een lopend budget aanbeveling verdient. Ik heb erop gewezen dat ook over het voor ons nodige herstructureringsbeleid meer had kunnen worden gezegd. Ten slotte heb ik eveneens gesteld dat meer nieuwe denkbeelden welkom zouden zijn geweest, b.v. op het gebied van het nieuwe zeerecht. Maar dan natuurlijk niet de „nieuwe” ideeën van president Reagan.

Met de heer Van Niekerk kan ik instemmen, wanneer hij zegt dat de in het Noorden bestaande crisis als uitgangspunt had kunnen worden genomen om te komen tot enige voor het Noorden interessante onderhandelingspunten. Dit zou onder meer betekend hebben dat wij een stukje opleving in onze metaalverwerkende industrieën kunnen trachten te verkrijgen juist door het verhogen van de financiële overdrachten aan de derde wereld. Of een onderhandeling — als voorgesteld door minister De Koning — met de OPEC, maar dan ook over onze inflatie, waarbij mede de vakbeweging te betrekken zou zijn. Bij de onderhandeling over het UNCTAD-stabilisatiefonds zouden westerse regeringen beseft kunnen hebben, dat ook ons bedrijfsleven bij stabielere grondstofprijzen gebaat is (behalve de speculanten, althans een deel van hen).

Overigens is het verwarrend daarbij de term „overlevingskansen van het Noorden” te hanteren. Het gaat in het Zuiden om leven en dood; in het Noorden is er wel een vraag van leven of dood later, maar dat is de wapenbeheersingsvraag, die maar zeer ten dele te maken heeft met de vraagstukken van de commissie-Brandt.

De heer Van Niekerk noemt het een elementaire vergissing, wanneer gesteld wordt „the South needs above all finance”. Hij bedoelt natuurlijk dat het ook ontbreekt aan menselijke kwalitei-

ten op het gebied van bedrijfsleiding, bestuurlijk vermogen en een aantal andere „skills”. Toch is de behoefte aan financieringsmiddelen duidelijk genoeg; de schuldenpositie na de olieprijsverhogingen, de lopende betalingsbalansstekorten en de — ook in belang van het Noorden — volkomen onvoldoende omvang van het fonds tot stabilisatie van grondstoffenprijzen zijn een paar voorbeelden die in de tientallen miljarden dollars lopen.

Ten aanzien van dit laatste punt is het onthutsend, van hoeveel onbegrip de op de Manilla-bijeenkomst van UNCTAD betrekking hebbende uitspraak van bondskanselier Schmidt getuigt. Hij wou als politieke concessie wel wat bijdragen, maar de vrije krachten van de wereldmarkten moesten de prijzen vaststellen. Het grote verschil tussen labiele (grondstoffen- en agrarische) markten en stabiele markten was kennelijk niet tot de Duitse delegatie doorgedrongen.

Onthutsend is evenzeer de kortzichtigheid waarmee de leiders van vele westerse regeringen de belangen van hun eigen bevolking zien. Men denkt nauwelijks aan wat op iets langere termijn (tien of twintig jaar) ons te wachten staat als wij de armoede van de derde wereld laten voortbestaan: de invasie van „illegale gastarbeiders” als een der, reeds aan de gang zijnde, processen, om maar iets te noemen.

In een voetnoot stelt Van Niekerk dat ook in het Zuiden de commissie-Brandt de boot gemist heeft. Hij verwijst naar de bijeenkomst van zeshonderd economie uit ontwikkelingslanden in Havana. Over de discussie en besluitvorming aldaar kan prof. Van Dam hem voorlichten (zie diens bijdrage in *NRC Handelsblad* van 16 mei jl.). Over de bevolkingsconferentie in 1974 in Boekarest gehouden zijn ook getuigenverklaringen beschikbaar omtrent de wijze van discussie.

Te oordelen naar de huidige bedoelingen van president Reagan, premier Thatcher en enkele andere westerse leiders staat het er met de uitvoering van de aanbevelingen van het rapport-Brandt inderdaad niet zo best voor. Eén troost is dat eerstgenoemde al een paar keer door zijn wat meer deskundige ambtenaren is gecorrigeerd. Een andere troost is dat de nieuwe Franse minister van buitenlandse zaken, Claude Cheysson, in *Le Monde* van 30 april jl. pleit voor „Un 'new deal' planétaire”. Cheysson, die bedrijfsmanager is geweest en als commissaris van de EG de Lomé-samenwerking heeft opgebouwd, weet waarover hij het heeft.

Dat brengt mij tot mijn laatste punt in deze fase van de discussie. Kan dr. Van Niekerk een alternatief voorstel formuleren, met nieuwe en voor de grote industrielanden overtuigende argumenten?

J. Tinbergen